

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ УТРИМАННЯ РОБОЧИХ КОНЕЙ

У статті обґрунтовано собівартість та структуру витрат при утриманні робочих коней залежно від виконуваної роботи. Проведено групування поголів'я коней України за природно-кліматичними зонами.

Ключові слова: собівартість, структура витрат, конярство, поголів'я коней.

В умовах реформування аграрного сектору України зменшення розмірів земельних угідь і скорочення поголів'я в розрахунку на одне сільськогосподарське підприємство призвело до різкого спаду виробництва продукції конярства, підвищення собівартості і, як наслідок, збитковості галузі. За всі часи розвитку сільськогосподарського виробництва на конярство держава належної уваги не звертала. Ця галузь занепадала.

З даних таблиці 1 ми бачимо, що поголів'я коней протягом останніх 20 років скоротилось майже в 1,8 раза. Відбувся суттєвий перерозподіл у структурі поголів'я коней. Якщо у 1991 році увесь масив кінського поголів'я знаходився в сільськогосподарських підприємствах – 94,9%, або майже 701 тисяча голів, то на початок 2011 року сільськогосподарські підприємства мають всього лише 10% від усього поголів'я коней України, або 41,6 тисяч голів [1].

У господарствах населення знаходиться 373 тисячі голів. Значна їх кількість – 227 тисячі, або майже 61% у Поліссі. Щільність поголів'я коней у зонах Степу і Лісостепу складає 0,2-1,0 голови, у Поліссі щільність відповідно 3,6 голови на 100 га сільськогосподарських угідь.

Попит на коней, особливо робочих, з переходом до ринкових умов, зростає [2].

Результати попередніх досліджень свідчать про те, що інтенсивне і ефективне ведення галузі конярства забезпечується за рахунок чіткого обліку витрат. Правильне визначення собівартості вирощування коней різних напрямів використання передбачає ефективне і раціональне використання усіх матеріально-трудових ресурсів і здійснюється для визначення найбільш ефективних організаційно-технологічних і економічних заходів, спрямованих на розвиток і вдосконалення виробництва галузі конярства, для обґрунтування цін [3].

Робочих коней використовують на різноманітних видах робіт, таких, як перевезення вантажів, сільськогосподарські, транспортні роботи, поширюється здавання в оренду коней тощо. За ступенем навантаження робота коней розподіляється таким чином: без роботи, легка, середня, важка. До легкої роботи відноситься: поїздка без вантажу на короткі відстані; перевезення невеликих вантажів; робота з боронами, кінними граблями; випас отар овець, худоби, табунів коней; дрібні внутрішньогосподарські перевезення; всі інші роботи,

що не вимагають тяглового зусилля більш 10% ваги коня; загальний шлях за робочий день не більше 20 км. До середньої роботи належать: перевезення різних вантажів на відстань до 10-15 км; робота в підгортальниках, культиваторах; м'яка оранка, боронування важкими боронами; всі роботи, що вимагають здійснити тяглове зусилля, що дорівнює 14-15% ваги коня; загальний шлях за робочий день близько 25 км. До важкої роботи відноситься: сівба дисковими і багаторядним сійлками; оранка ґрунтів плугами з передплужниками; перевезення великих вантажів; робота в збиральних машинах; усі роботи, на яких кінш повинен розвивати тяглове зусилля до 20% живої ваги; загальний шлях за робочий день до 35 км [4-9].

У зв'язку з цим виникає потреба визначення собівартості утримання коней залежно від виконуваної роботи (їх навантаження).

Мета статті – розробити методичні засади щодо формування механізму собівартості при вирощуванні коней робочого призначення. Науково-дослідна робота була спрямована на обґрунтування та розробку методики калькуляції собівартості продукції у робочому конярстві залежно від їх навантаження (виконуваної роботи).

Визначення собівартості вирощування коней різних напрямів використання передбачає поелементну систематизацію всіх виробничих витрат на їх утримання.

Проведення досліджень і розробок виконувалось статистико-економічним методом, шляхом узагальнення нормативних, довідкових і літературних джерел та державних статистичних даних звітності, власних результатів досліджень лабораторії економіки Інституту тваринництва НААН України, прийомами порівняльного і статистичного аналізу, з використанням економіко-математичного методу з вирішенням задач на ПК.

Для виконання поставленої цілі нами встановлюються в натуральному і грошовому виразі виробничі витрати за цінами, що діють сьогодні, затрати праці. Розробляється і складається економіко-математична модель для розв'язання задачі на ПК. Проводиться вирішення задачі з визначення собівартості та її структури утримання у робочому конярстві.

Залежно від виконуваної роботи коней, річних нормативів заготівлі кормів [10] і їх вартості визначаються сукупні грошові виробничі витрати на 1

Таблиця 1. поголів'я коней по зонах України (станом на 1 січня тис. голів)

	1991 р.			2009 р.			2010 р.			2011 р.		
	усі категорії господарств	сільськогосподарські підприємства	господарства населення	усі категорії господарств	сільськогосподарські підприємства	господарства населення	усі категорії господарств	сільськогосподарські підприємства	господарства населення	усі категорії господарств	сільськогосподарські підприємства	господарства населення
Ліссен												
Вінницька	53,6	52,1	1,5	25,9	5	20,9	24,4	4,5	19,9	22,8	4	188
Київська	31,2	29,1	2,1	12,6	2,8	9,8	11,2	2,4	8,8	10,2	2,2	8
Полтавська	35,5	34,8	0,7	8,4	3,8	4,6	7,8	3,6	4,2	6,9	3,2	3,7
Сумська	34,5	33,5	1	1,4	2,6	11,4	13,1	2,5	10,6	11,9	2,1	9,8
Тернопільська	37,5	36,2	1,3	33,1	1,5	31,6	31,2	1,3	29,9	28,9	1	27,9
Хмельницька	15,9	15,3	0,6	3,7	1,2	2,5	3,6	1,2	2,4	3,4	1,2	2,2
Хмельницька	51,7	50,3	1,4	33,5	5,4	28,1	31,7	4,7	27	29,5	3,8	25,7
Черкаська	32	31,5	0,5	9,7	3,2	6,5	8,9	2,9	6	8	2,7	5,3
Чернівецька	18,9	17,8	1,1	13,5	1,1	12,4	12,6	1	11,6	10,9	0,7	10,2
Всього по Ліссену	310,8	300,6	10,2	154,4	26,6	127,8	144,5	24,1	120,4	132,5	20,9	111,6
%	100,0	96,7	3,3	100,0	17,2	82,8	100,0	16,7	83,3	100,0	15,8	84,2
Площа с/г угідь, тис. га	14562,3	13453,4	1108,9	13020,9	7978,9	5042,0	13022,3	8063,8	4968,5	13009,4	7973,8	5035,6
Щільність голів на 100 га с/г угідь	2,1	2,2	0,9	1,2	0,3	2,5	1,1	0,3	2,4	1,0	0,3	2,2
Степ												
АРК	14,3	13,4	0,9	4,2	0,8	3,4	4,1	0,7	3,4	3,8	0,5	3,3
Дніпропетровська	17,4	16,9	0,5	2,7	0,9	1,8	2,6	0,8	1,8	2,5	0,8	1,7
Донецька	13,6	13	0,6	2,3	1,3	1	2,2	1,3	0,9	2	1,2	0,8
Запорізька	11,8	11,5	0,3	2,2	0,8	1,4	2	0,7	1,3	1,8	0,7	1,1
Кіровоградська	23,2	22,5	0,7	6,7	1,4	5,3	6,1	1,3	4,8	5,5	1,2	4,3
Луганська	9,2	8,6	0,6	2	1	1	1,9	0,9	1	1,8	0,9	0,9
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Миколаївська	20	18,8	1,2	6,3	0,6	5,7	5,8	0,6	5,2	5,4	0,5	4,9
Одеська	44,2	42,1	2,1	20,1	2,7	17,4	19,1	2,4	16,7	17,2	1,8	15,4
Херсонська	13,9	13,1	0,8	2,5	0,4	2,1	2,2	0,4	1,8	2	0,4	1,6
Всього по Степу	167,6	159,9	7,7	49,0	9,9	39,1	46,0	9,1	36,9	42,0	8,0	34,0
%	100,0	95,4	4,6	100,0	20,2	79,8	100,0	19,8	80,2	100,0	19,0	81,0
Площа с/г угідь, тис. га	18996,4	18224,0	772,4	16896,0	10565,4	6330,6	16886,5	10416,8	6469,7	16886,6	10222,8	6645,8
Щільність голів на 100 га с/г угідь	0,8	0,8	0,9	0,3	0,1	0,6	0,3	0,1	0,6	0,2	0,1	0,5
Полісся												
Волинська	41,3	37	4,3	59,4	3,7	55,7	57,5	3,1	54,4	55,3	2,5	52,8
Житомирська	56,5	53,1	3,4	44,4	5,5	38,9	42,6	4,8	37,8	40,6	4	36,6
Закарпатська	12,8	10,9	1,9	11	0,5	10,5	10,8	0,5	10,3	10,5	0,5	10
Івано-Франківська	20,1	17,7	2,4	17,6	0,8	16,8	16,9	0,7	16,2	15,8	0,5	15,3
Львівська	47,1	43,7	3,4	54,3	1,5	52,8	53	1,3	51,7	50,1	1	49,1
Рівненська	37	33,9	3,1	53,9	2,7	51,2	52	2,3	49,7	49,4	1,7	47,7
Чернігівська	45,2	44,1	1,1	21,8	3,7	18,1	20,1	3,1	17	18	2,5	15,5
Усього по Поліссю	260,0	240,4	19,6	262,4	18,4	244,0	252,9	15,8	237,1	239,7	12,7	227,0
%	100,0	92,5	7,5	100,0	7,0	93,0	100,0	6,2	93,8	100,0	5,3	94,7
Площа с/г угідь, тис. га	7815,7	7028,0	787,7	6686,9	2475,0	4211,9	6636,0	2383,8	4252,2	609,9	1406,3	5203,6
Щільність голів на 100 га с/г угідь	3,3	3,4	2,5	3,9	0,7	5,8	3,8	0,7	5,6	3,6	0,1	4,3
Україна	738,4	700,9	37,5	465,8	54,9	410,9	443,4	49,0	394,4	414,2	41,6	372,6
%	100,0	94,9	5,1	100,0	11,8	88,2	100,0	11,1	88,9	100,0	10,0	90,0
Площа с/г угідь, тис. га	41374,4	38705,4	2669,0	36603,8	21019,3	15594,5	36554,8	20864,4	15690,4	36487,9	19602,9	16885,0
Щільність голів на 100 га с/г угідь	1,8	1,8	1,4	1,3	0,3	2,6	1,2	0,2	2,5	1,1	0,2	2,2

голову, їх розподіл на основну, супутню та побічну продукцію, собівартість вирощування однієї голови коней за такими елементами витрат: оплата праці, корми, амортизація, поточний ремонт, інші матеріальні витрати. Визначається собівартість утримання 1 кормо-дня.

Загальні витрати на одну голову робочих коней розподіляються на: «Корми» – у цій статті відбиті витрати на корми власного виробництва і куповані; на другому місці в структурі собівартості стоїть стаття «Оплата праці»; «Амортизація» - витрати, пов'язані з

амортизацією основних засобів; до статті «Поточний ремонт» віднесені витрати, пов'язані з ремонтом приміщень, де знаходяться коні, кінської збруї; до «Інших матеріальних витрат» належать засоби захисту тварин, вода, електроенергія, підстилка та інші.

Розрахунки показали, що собівартість утримання однієї голови плідника (мерина) без роботи складає 11,66 грн. у день, при використанні на легких роботах – 14,37, на середніх роботах – 16,45, на важких роботах – 18,44 грн. (табл. 2).

Таблиця 2. Зміни вартості утримання у робочому конярстві залежно від виконуваної роботи

	Без роботи		Легка		Середня		Важка	
	на голову в рік, грн.	структура, %	на голову в рік, грн.	структура, %	на голову в рік, грн.	структура, %	на голову в рік, грн.	структура, %
Оплата праці	720	16,2	1260	23,0	1440	23,0	1620	23,1
Корми	1664	37,5	2160	39,5	2764	44,2	3340	47,6
Амортизація	1250	28,2	1250	22,9	1250	20,0	1250	17,8
Поточний ремонт	500	11,3	500	9,1	500	8,0	500	7,1
Інші матеріальні витрати	300	6,8	300	5,5	300	4,8	300	4,3
Собівартість 1 голови, грн.	4434	100	5470	100	6254	100	7010	100
Плідники (мерини)								
У т. ч. на утримання	4257	96	5251	96	6004	96	6730	96
на гній	177	4	219	4	250	4	280	4
Собівартість 1 кормо-дня, грн.	11,66	X	14,37	X	16,45	X	18,44	X
Конематки								
У т. ч. на утримання	3357	75,7	4351	79,5	5104	81,6	5830	83,2
на лоша	900	20,3	900	16,5	900	14,4	900	12,8
на гній	177	4,0	219	4,0	250	4,0	280	4,0
Собівартість 1 кормо-дня, грн.	9,20	X	11,92	X	13,98	X	15,97	X

Собівартість утримання однієї голови конематки і за умови, що конематка привела лоша, без роботи складатиме 9,20 грн. у день, при використанні на легких роботах – 11,92, на середніх роботах – 13,98, на важких роботах – 15,97 грн.

Структура собівартості утримання коней без роботи має такий вигляд: корми – 37,5%, амортизація – 28,2%, оплата праці – 16,2%, поточний ремонт – 11,3%, інші матеріальні витрати – 6,8%. При виконанні легкої роботи на корми припадає 39,5%, на оплату праці – 23%, амортизацію – 22,9%, поточний ремонт – 9,1%, інші матеріальні витрати – 5,5%. Якщо робочий кінь виконує середню роботу, то структура собівартості має такий вигляд: корми – 44,2%, оплата праці – 23,0%, амортизація – 20,0%, поточний ремонт – 8,0%, інші матеріальні витрати – 4,8%. При виконанні важкої роботи на корми припадає 47,6%, на оплату праці – 23,1%, амортизація – 17,8%, поточний ремонт –

7,1%, інші матеріальні витрати – 4,3%.

Висновки:

1. Майже 60% поголів'я робочих коней України сконцентровано в зоні Полісся.

2. Собівартість утримання однієї голови плідника (мерина) без роботи складає 11,66 грн. у день, при використанні на легких роботах – 14,37, на середніх роботах – 16,45 на важких роботах – 18,44.

3. Собівартість утримання однієї голови конематки і за умови, що конематка привела лоша, без роботи складатиме 9,20 грн. у день, при використанні на легких роботах – 11,92, на середніх роботах – 13,98, на важких роботах – 15,97.

4. У структурі собівартості утримання робочих коней залежно від виконуваної роботи на корми приходить 37,5-47,6%, на оплату праці 16,2 – 23,1%, амортизація 17,8-28,2%, поточний ремонт 7,1-11,3%, інші матеріальні витрати – 4,3-6,8%.

Список літератури

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Пархоменко, М. К. Собівартість утримання коней у господарствах населення [Текст] / М. К. Пархоменко // Вісник ХНТУСГ. Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2009. – Вип. 84. – С. 30-34.
3. Кукла, О. Л. Нормативна собівартість утримання коней [Текст] / О. Л. Кукла // – Харків: Інститут тваринництва УААН. – 2008. – Вип. 98. – С. 157-160.
4. Пономаренко, Н. Н. Коневодство [Текст] : учебное пособие / Н. Н. Пономаренко, Н. В. Черный. – Харьков: «Эспада» 2001. – 352 с.
5. Федотов, П. А. Коневодство [Текст] / П. А. Федотов. – Донецк: Донеччина, 2000. – 224 с.
6. Конярство [Текст] / Б. М. Гопка, П. М. Павленко, О. А. Калантар, В. М. Клок. – К. «Урожай» 1991. – 216 с.
7. Мирось, В. В. Коневодство [Текст] / В. В. Мирось, В. А. Головки, И. В. Ткачева – Х., 2007. – 185 с.
8. Калинин, В. И. Коневодство [Текст] / В. И. Калинин, А. А. Яковлев. – М.: «Колос». – 1966. стр. 270.
9. Справочник зоотехника [Текст]. – Ч 2. Издание 3-е, переработанное. – М.: «Колос» – 1969. 487 с.
10. Кукла, О. Л. Оптимізація річних нормативів заготівлі кормів і їх структури в робочому конярстві [Текст] / О. Л. Кукла //

РЕЗЮМЕ

Кукла Олег

Основы формирования себестоимости содержания рабочих лошадей

В статье обоснована себестоимость и структуру расходов при содержании рабочих лошадей в зависимости от выполняемой работы. Проведено группировки поголовья лошадей в Украине по природно-климатическим зонам.

RESUME

Kukla Oleg

Fundamentals of formation of cost of maintenance of work horses

In the article the cost and cost structure for keeping of working horses depending on the work are grounded. A grouping of horses in Ukraine has been done according to the climatic zones.

Стаття надійшла до редакції 3.10.2012 р.